

Barbara Mitrenga

Od redakcji

Linguarum Silva 4, 9-12

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redakcji

Od momentu wydania w 2012 roku pierwszego tomu rocznika naukowego „Linguarum Silva”, ukazującego się pod patronatem Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, jego forma uległa modyfikacjom, by w roku 2015 uzyskać obecny kształt wydawnictwa ciąglego. Publikowane są w nim artykuły doktorantów i doktorów kierunków humanistycznych, zwłaszcza lingwistycznych. W dotychczas wydanych tomach: *Opozycja – przeciwieństwo – kontrast w języku i w tekście* (2012), *Słowo – znaczenie – relacja w języku i w tekście* (2013) oraz *Zmienność – stałość – różnorodność w dawnej i współczesnej polszczyźnie* (2014) ukazało się łącznie 31 artykułów. Teksty te są zróżnicowane metodologicznie i materiałowo oraz reprezentują różne działy językoznawstwa, co świadczy o szerokim zakresie zainteresowań naukowych młodych lingwistów. Podjęte w ostatnim czasie działania mające na celu zwiększenie dostępności „Linguarum Silva” w mediach elektronicznych, a tym samym upowszechnianie, na szerszą niż dotychczas skalę, dorobku naukowego autorów publikujących swoje teksty w tym roczniku, zaowocowały udostępnieniem zawartości poszczególnych tomów w bazie CEEOL (Central and Eastern European Online Library), a wkrótce także w BazHum (Bazie Czasopism Humanistycznych i Społecznych) oraz w CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities).

Oddany do rąk Czytelnika czwarty tom „Linguarum Silva” zatytułowany *W kręgu zagadnień języka i tekstu* składa się z trzech części. W pierwszej z nich – *W kręgu zagadnień historii języka i dawnych tekstów* – znalazło się pięć artykułów poświęconych historycznojęzykowym analizom wybranych grup słownictwa, rekonstrukcji językowego obrazu Boga w XVI-wiecznej homiletyce Piotra Skargi oraz badaniom staropolskiej legendy o Świętej Dorocie. Już tak pobieżny przegląd zawartości tej części tomu pokazuje, z jak bardzo ciekawymi zagadnieniami i problemami badawczymi zmierzali się Autorzy poszczególnych tekstów. Pierwsze dwa z nich – autorstwa Zuzanny Krótki oraz Karoliny Tomali – świadczą o zaintere-

sowaniu słowotwórstwem gniazdowym w ujęciu szerszym, niż zakładali twórcy tej metodologii, tj. w zakresie wykraczającym poza synchronię. Zuzanna Krótki analizuje rozbudowane historyczne gniazda słowotwórcze polskiego rdzenia *-czq-/-kon-*, natomiast Karolina Tomala przedmiotem opisu czyni panchroniczne gniazdo słowotwórcze leksemu *słowo*. Autorki przedstawiają propozycje wykorzystania metodologii gniazdowej w badaniach uwzględniających dawne i współczesne słownictwo języka polskiego, pokazują także, w jaki sposób możliwa jest (re)konstrukcja historycznych czy panchronicznych gniazd słowotwórczych.

Artykuł poświęcony dawnym i współczesnym czasownikowym nazwom głosów zwierząt (m.in. *barkotać, bęczeć, mruzczyć, parskać*) – autorstwa Aleksandry Domogały – charakteryzuje się podwójną perspektywą badawczą: diachroniczną i dialektologiczną. Badaczka koncentruje uwagę przede wszystkim na analizie lewostronnego miejsca walencyjnego czasowników nazywających głosy zwierząt, pokazując zmianę łączliwości poszczególnych leksemów z nazwami zwierząt. Do ciekawych spostrzeżeń prowadzi Autorkę obserwacja materiału dialektalnego, w którym poszukuje śladów zaginionych czasownikowych nazw głosów zwierząt.

Kolejny zamieszczony w tomie artykuł jest próbą odtworzenia językowego obrazu Boga na podstawie *Kazań sejmowych* Piotra Skargi. Autorka tekstu – Kamila Wincewicz – zwraca uwagę, że na językowy kształt zabytku oraz sposób mówienia w nim o Bogu silne piętno wywarła kontrreformacja. Badaczka poddaje analizie materiał ilustracyjny, obejmujący różne jednostki tekstowe: pojedyncze wyrazy, ich połączenia, metafory czy frazeologizmy, pokazując złożoność językowego obrazu Boga na przykładzie homiletyki XVI-wiecznego kaznodziei.

Artykuł Karoliny Borowiec, w porównaniu z innymi tekstami zamieszczonymi w tej części tomu, poświęcony jest zagadnieniu najbardziej tajemniczemu, a to za sprawą podjętego problemu badawczego. Nieprzypadkowo w tytule opracowania pojawia się słowo „zagadka”: Autorka stawia sobie bowiem za cel ustalenie przynależności językowej staropolskiej legendy o Świętej Dorocie. Artykuł jest rodzajem polemiki ze stwierdzeniem, że zabytek jest tłumaczeniem z języka czeskiego. Wnikliwa analiza warstwy językowej tekstu, polegająca na porównaniu staropolskiej legendy z pięcioma zachowanymi czeskimi jej przekazami, prowadzi Autorkę do wskazania drogi do rozwiązywania tytułowej zagadki.

Druga część tomu – *W kręgu zagadnień współczesnego języka i tekstów kultury* – zawiera cztery zróżnicowane tematycznie i metodologicznie artykuły, które jako materiał badawczy wykorzystują współczesną leksykę i/lub typowe dla obecnych czasów – szeroko rozumiane – teksty kultury: funkcjonujące w przestrzeni mediów elektronicznych teksty określane jako legendy miejskie, memy internetowe oraz reklamy telewizyjne. Tę część tomu otwiera artykuł Alicji Bronder poświęcony bebokowi – niby-

-osobie istniejącej w dawnych śląskich wierzeniach ludowych – a dokładniej: wieloaspektowej analizie leksemu *bebok* w tekstach folkloru oraz we współczesnej leksyce (na podstawie kontekstów zaczerpniętych z Internetu). W pracy wykorzystano metodę językowego obrazu świata oraz teorię wartościowania holistycznego. Tekst ten, co warto podkreślić, stanowi debiut naukowy Autorki.

Opracowanie Beaty Dudy poświęcone jest legendzie miejskiej, czyli typowi komunikatu, który wyrasta z folkloru i stanowi kontynuację tradycyjnych, ustnych przekazów, i jej funkcjonowaniu we współczesnych mediach elektronicznych. Autorka objaśnia termin „legenda miejska” (z ang. *urban legends*), omawia pochodzenie tego gatunku i krótko go charakteryzuje. Szczególną uwagę zwraca na mechanizmy powodujące, że legenda miejska jest intrygująca dla współczesnego odbiorcy, oraz na środki językowe, którymi posługują się oratorzy, by ich opowieść była atrakcyjna i wiarygodna, a dzięki temu została zapamiętana przez słuchacza i przekazana przez niego kolejnym odbiorcom. Autorka przytacza i analizuje przykłady legend miejskich, m.in. o czarnej wołdze oraz wężu ludojadzie.

W artykule Katarzyny Trefler – podobnie jak w opracowaniu Kamili Wincewicz – przedmiotem naukowej refleksji uczyniono obraz Boga. Autorka inaczej jednak rozkłada akcenty w swojej pracy; szuka odpowiedzi na pytania: Co mówi? Jak mówi? Kim jest Bóg? Wykorzystany w publikacji materiał badawczy obejmuje katolickie memy oraz reklamy religijne zamieszczane na Facebooku, których bohaterem jest Bóg. Autorka zwraca uwagę na język i typowe cechy tego typu tekstów (potoczność, sposoby komunikowania charakterystyczne dla komunikacji wirtualnej, perswazyjność). Na podstawie analizy wielu przykładowych memów i reklam dochodzi do wniosku, że nowe media elektroniczne w znacznym stopniu wpływają na zmianę tradycyjnego chrześcijańskiego obrazu Boga.

W wieńczącym tę część tomu artykule, zatytułowanym *Co reklama mówi dzieciom o świecie? Socjalizacyjna oferta reklamy*, Emilia Kałuzińska porusza zagadnienie odbioru przez dzieci w wieku 4-12 lat reklam emitowanych na kanale TVP ABC. Autorka pisze o wpływie telewizji i reklam na wychowanie dziecka. Zwraca przede wszystkim uwagę na zjawisko socjalizacji medialnej, polegające na wchodzeniu jednostki do społeczeństwa, którego nieodłącznym składnikiem są media, zjawisko związane m.in. z komercjalizacją dzieciństwa. Celem artykułu jest próba wskazania, jaką ofertę socjalizacyjną niesie w sobie reklama, której odbiorcą jest dziecko. W pracy Autorka omawia szczegółowo osiem reklam, przedmiotem analizy czyniąc ich warstwę werbalną oraz wizualną.

W trzeciej części tomu – *W kręgu teoretycznych i praktycznych zagadnień języka* – zamieszczono dwa artykuły poświęcone rozważaniom na temat ekonomiczności środków językowych i oszczędzania wysiłku w wymowie

oraz podsystemie fonologicznym polszczyzny (tekst autorstwa Marcina Maciołka) oraz opisowi metody antropometrycznej w badaniach artykulacji polskich samogłosek (artykuł Piotra Rybki). Oba teksty są rzetelnymi i szczegółowymi opracowaniami wymienionych zagadnień. Marcin Maciołek omawia zjawiska typowe dla języka polskiego (m.in. upodobnienia i uproszczenia fonetyczne), ale sygnalizuje również, że są to zjawiska typowe także dla innych języków. Bogaty materiał egzemplifikacyjny obejmuje język polski, a także np. języki niemiecki i arabski.

Ostatni z prezentowanych w niniejszym tomie „Linguarum Silva” artykułów jest szczegółowym omówieniem autorskiej metody analiz przekrojów artykulacyjnych samogłosek, tj. rentgenogramów i artykulogramów, a także opisem procedury zastosowanej przez Autora do badania stopnia labializacji samogłosek. Zaprezentowaną metodę Autor zilustrował analizami wybranych obrazów polskich samogłosek, a rozpoznane artykulacje zapisał przy użyciu alfabetu międzynarodowego. Niewątpliwym walorem pracy Piotra Rybki są liczne odwołania do literatury z zakresu światowej fonetyki.

Poszczególne teksty opublikowane w niniejszym tomie opiniowali do druku: dr hab. Alina Kępińska, prof. UW z Uniwersytetu Warszawskiego, prof. em. dr hab. Piotr Łobacz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. dr hab. Ewa Malinowska z Uniwersytetu Opolskiego oraz dr Piotr Sobotka z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Recenzenci udzielili wielu cennych rad i wskazówek, które pomogły Autorom przygotować teksty nie tylko jak najwartościowsze naukowo, lecz także jak najbardziej sprawne i estetyczne językowo. Państwu Recenzentom – za wnikliwie opinie o artykułach, Autorom – za zaangażowanie we współtworzenie czwartego tomu „Linguarum Silva” składam serdeczne podziękowania.

Barbara Mitrenga